

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра ПСИХОЛОГІЇ

На правах рукопису

БОНДАР ОЛЕКСІЙ СЕРГІЄНКО

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОГНІТИВНОЇ СФЕРИ У ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Спеціальність 053 Психологія
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма Психологія
(назва)

* Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:
**Пріснякова Людмила
Макарівна,**
доктор психології, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 6 від 01.02.2022

Завідувач кафедри

(підпис) Людмила ПРИСНЯКОВА
(І'мя, ПРИЗВИЩЕ)

Дніпро, 2022

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра	психології
Освітній ступінь	магістр
Спеціальність	053 психологія
Освітня програма	психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
психології

Людмила ПРІСНЯКОВА

(підпис)

10.02.2022

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Бондар Олексій Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

1. Тема роботи «Особливості розвитку когнітивної сфери у дітей молодшого шкільного віку»

2. Науковий керівник Пріснякова Людмила Макарівна, кандидат психологічних наук, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи на кафедру 14.02.2021р.

4. Мета кваліфікаційної роботи
вивчення проблеми когнітивної сфери молодших школярів теоретично та емпірично та зробити висновки щодо її розвитку для втілення більш якісної освіти та виховання молодшого школяра.

5. Завдання випускної кваліфікаційної роботи

1. За допомогою літератури розглянути та вивчити особливості розвитку когнітивної сфери молодшого школяра
2. Розглянути вікові особливості розвитку когнітивних процесів
3. За допомогою методик вивчити когнітивну сферу молодших школярів
4. Розробити програму щодо підвищення когнітивних процесів молодших школярів.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	Жовтень 2021р.	Виконано
2	I Розділ	Листопад 2021р.	Виконано
3	II Розділ	Грудень 2021р.	Виконано
4	III Розділ	Січень 2022р.	Виконано
5	Робота в цілому	Лютий 2022р.	Виконано

Науковий керівник _____ Людмила ПРІСНЯКОВА

Здобувач вищої освіти _____ Олексій БОНДАР

Дата видавання завдання 29.09.2021р.

АНОТАЦІЯ

Бондар О.С. Особливості розвитку когнітивної сфери у дітей молодшого шкільного віку / Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього

ступеня «магістр» за спеціальністю 053 «Психологія» (освітньо-професійна програма «Психологія»). ВВПЗ ДГУ, Дніпро, 2022.

Зміст анотації

Актуальність дослідження: когнітивна сфера, що складається з пізнавальних процесів - мислення, пам'ять, уява, сприйняття. Всі психічні процеси їх перебіг і є актуальною темою дослідження. У своїй сукупності всі процеси допомагають підсилити переробку, трансформацію та зберігання інформації та її зберігання як сенсорної інформації, яка отримується із навколишнього світу, так і результатів здатності до творчого переосмислення тих даних, що накопичуються в процесі індивідуального розвитку. Виходячи з того, що ми перебуваємо на сучасному етапі розвитку, зазнаємо значних перетворень у економічній, політичній, виробничій, культурно-освітній сферах життя. Економічні та політичні зміни в країні зумовлюють потребу у виховуванні інтелектуально розвиненої особистості, здатну грамотно, аргументовано та переконливо доводити власну думку, бути обізнаною у багатьох сферах науки.

Сучасна молодь відчуває перетворення в сучасному суспільстві, що накладає відбиток передусім на навчання та виховання підростаючого покоління. Тому перед школою постає завдання не тільки подати необхідні знання з різних галузей науки, а й на основі цих знань розвинути особистість школяра, виховати культуру його критичного мислення та мовлення. Цей аспект потребує особливої уваги у початковій ланці освіти, оскільки тут формується більшість загально навчальних умінь і навичок, розвиваються розумові операції, вдосконалюються мовлення, мислення, пам'ять, увага, уява та інші психічні функції особистості. Початкова школа має розвинути у дітей вміння та бажання навчатися, наголошуючи при цьому на невимушеній, цікавій формі розвитку у школярів мислення, уваги, зв'язного мовлення.

Слід звернути особливу увагу проблемі розвитку когнітивної сфери школярів, які не завжди і не дуже якісно використовують засоби покращення ефективності психічних пізнавальних процесів як учителями молодших

класів, так і батьками школярів, що зумовлює актуальність досліджень за цією темою.

У нашій країні дослідження Когнітивна сфера особистості Знайшла свій розвиток у трудах Б.М. Велічковського, Л.С. Виготського, П.Я. Гальперіна, В.П. Зінченко, О.М. Леонтьєва, М. А. Холодної та ін. Найвидатнішими зарубіжними вченими, що вивчали когнітивну сферу особистості, були Ф. Бартлетт, Р. Гарднер, Дж. Келлі, С. Палмер, Ж. Піа-же, Д. Раппапорт, У.Скотт, О. Харві, Ф. Хольцман, Х. Шродер.

Мета дослідження: вивчення проблеми когнітивної сфери молодших школярів теоретично та емпірично та зробити висновки щодо її розвитку для зтілення більш якісної освіти та виховання молодшого школяра.

Об'єкт дослідження: когнітивна сфера особистості.

Предмет дослідження: когнітивна сфера молодшого школяра

Завдання дослідження:

1. За допомогою літератури розглянути та вивчити особливості розвитку когнітивної сфери молодшого школяра
2. Розглянути вікові особливості розвитку когнітивних процесів
3. За допомогою методик вивчити когнітивну сферу молодших школярів
4. Розробити програму щодо підвищення когнітивних процесів молодших школярів.

Гіпотеза дослідження: При правильному використанні знань, що стосуються особливостей психічного розвитку молодших школярів, можна будувати навчальний процес таким чином, щоб активізувати пізнавальний інтерес учнів, і успішно розвивати пам'ять, мислення та інші психічні функції дітей.

Методи (методики) дослідження:

1. Теоретичні
 - Пошук інформації по темі та її узагальнення

2. Емпіричні

- Метод бесіди
- Метод анкетування
- Діагностичні методики: "Запам'ятай і розстав крапки", "Тест переплетених ліній О. Рея", "Дослідження концентрації уваги", "Визначення типу пам'яті", "Вивчення логічної і механічної пам'яті", "Методика визначення обсягу короткочасної пам'яті", "Виключення зайвого" та "Вивчення швидкості мислення".

Теоретичне значення дослідження полягає в узагальненні та розширенні знань щодо особливостей розвитку психічних пізнавальних процесів дитини молодшого шкільного віку

Практичне значення дослідження полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані батьками, психологами, вчителями при роботі з дітьми молодшого шкільного віку для гармонійного розвитку їх особистості, а також в процесі психодіагностичної роботи при наданні

База дослідження: дослідження проводилися на базі середньої загальноосвітньої ніколи № 63. Усього обстежено 100 учнів. Із них 50 учнів з 3 класу (8-9 років), 50 учнів 4 класу (9-10 років).

Структура роботи: робота складається із вступу, трьох розділів - двох теоретичних та одного практичного, висновків, списку літературних джерел та додатків. Робота викладена на 299 сторінках, містить 101 таблиць, та 22 рисунків. В роботі використано 98 літературних джерел.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАКОРДОННИХ ПСИХОЛОГІВ.....	8
1.1. Когнітивні процеси. Визначення. Види	8
1.2. Молодший шкільний вік.....	47
1.3. Специфіка розвитку пізнавальних процесів.....	90
Висновки до першого розділу.....	122
РОЗДІЛ 2. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОГНІТИВНИХ ПРОЦЕСІВ.....	125
2.1. Віхові особливості дітей молодшого шкільного віку.....	125
2.2. Проблеми формування когнітивної сфери	131
2.3. Формування когнітивної сфери дитини у віці 8-10 років	132
2.4. Значення покращення когнітивної сфери для подальшого процесу розвитку психічних процесів	140
Висновки до другого розділу	142
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ КОГНІТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ...	142
3.1. Обґрунтування методик дослідження.....	149
3.2. Учасники емпіричного дослідження.....	151
3.3. Аналіз та інтерпретація отриманих даних.....	214
3.4. Логічний та математико-статистичний аналіз.....	253
3.5. Корекційно-розвиваюча програма.....	269
Висновки до третього розділу.....	272
ВИСНОВКИ	274
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	282

ВСТУП

Актуальність дослідження: когнітивна сфера, що складається з пізнавальних процесів - мислення, пам'ять, увага, сприйняття. Всі психічні процеси їх перебіг і є актуальною темою дослідження. У своїй сукупності всі —неси допомагають підсилити переробку, трансформацію та зберігання воормації та її зберігання як сенсорної інформації, яка отримується із пзкалишнього світу, так і результатів здатності до творчого переосмислення явних, що накопичуються в процесі індивідуального розвитку. Виходячи з того, що ми перебуваємо на сучасному етапі розвитку, зазнаємо значних перетворень у економічній, політичній, виробничій, культурно-освітній сферах життя. Економічні та політичні зміни в країні зумовлюють потребу у ВИХОВУВАННІ інтелектуально розвиненої особистості, здатну грамотно, аргументовано та переконливо доводити власну думку, бути обізнаною у багатьох сферах науки.

Сучасна молодь відчуває перетворення в сучасному суспільстві, що гадає відбиток передусім на навчання та виховання підростаючого покоління. Тому перед школою постає завдання не тільки подати необхідні з різних галузей науки, а й на основі цих знань розвинути особистість виховати культуру його критичного мислення та мовлення. Цей аспект потребує особливої уваги у початковій ланці освіти, оскільки тут більшість загально навчальних умінь і навичок, розвиваються у мові операції, вдосконалюються мовлення, мислення, пам'ять, увага, та інші психічні функції особистості. Початкова школа має розвинути у птез вміння та бажання навчатися, наголошуючи при цьому на яг з ю-гутаєній, цікавій формі розвитку у школярів мислення, уваги, зв'язного.

Слід звернути особливу увагу проблемі розвитку когнітивної сфери ятрів, які не завжди і не дуже якісно використовують засоби покращення вскжтввності психічних пізнавальних процесів як учителями молодших класів, так і батьками школярів, що зумовлює актуальність досліджень за цією темою.

У нашій країні дослідження Когнітивна сфера особистості Знайшла свій ::
ЗБИТОК у трудах Б.М. Велічковського, Л.С. Виготського, П.Я. Гальперіна,
З.П. Зінченко, О.М. Леонтєєва, М. А. Холодної та ін. Найвидатнішими
загубіжними вченими, що вивчали когнітивну сферу особистості, були Ф.
Баглетт, Р. Гарднер, Дж. Келлі, С. Палмер, Ж. Піа-же, Д. Раппапорт, У
Гхотт, О. Харві, Ф. Хольцман, Х. Шродер.

Мета дослідження: вивчення проблеми когнітивної сфери молодших
школярів теоретично та емпірично та зробити висновки щодо її розвитку для
втілення більш якісної освіти та виховання молодшого школяра.

Об'єкт дослідження: когнітивна сфера особистості.

Предмет дослідження: когнітивна сфера молодшого школяра

Завдання дослідження:

1. За допомогою літератури розглянути та вивчити особливості
розвитку когнітивної сфери молодшого школяра
2. Розглянути вікові особливості розвитку когнітивних
процесів
3. За допомогою методик вивчити когнітивну сферу молодших
школярів
4. Розробити програму щодо підвищення когнітивних
процесів молодших школярів

Гіпотеза дослідження: При правильному використанні знань, що
стосуються особливостей психічного розвитку молодших школярів, можна
будувати навчальний процес таким чином, щоб активізувати пізнавальний.

Методи (методики) дослідження:

1. Теоретичні
 - Пошук інформації по темі та її узагальнення
2. Емпіричні
 - Метод бесіди
 - Метод анкетування
 - Діагностичні методики: "Запам'ятай і розстав крапки",

"Тест переплетених ліній О. Рея", "Дослідження концентрації уваги", "Визначення типу пам'яті", "Вивчення логічної і механічної пам'яті", "Методика визначення обсягу короткочасної пам'яті", "Виключення зайвого" та "Вивчення швидкості мислення".

Теоретичне значення дослідження полягає в узагальненні та поширенні знань щодо особливостей розвитку психічних пізнавальних дитини молодшого шкільного віку.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що отримані дані можуть бути використані батьками, психологами, вчителями при тоїст: з дітьми молодшого шкільного віку для гармонійного розвитку, а також в процесі психодіагностичної роботи при наданні психоглогічної допомоги.

База дослідження: дослідження проводилися на базі середньої загальноосвітньої школи № 63. Усього обстежено 100 учнів. Із них 50 учнів з 3 класу (8-9 років років), 50 учнів 4 класу (9-10 років).

За результатами проведеної методики з досліджуваної вибірки, що становила 100 осіб, ми отримали наступні результати: 28% осіб мають високі показники швидкості мислення, 26% - середній, 15% - нижче середнього. Найбільш всього мають хороші результати швидкості - 31% осіб. Це свідчить про те, що діти мають добре розвинена швидкість мислення. Також ніхто з учасників не мають інертного мислення.

ВИСНОВКИ

Коли ми повністю завершили роботу можна зробити загальні висновки.

В 1 розділі ми дали докладне визначення «Когнітивні процеси», дізналися, які є види та дали їм докладну характеристику. У другому параграфі ми розписали про молодший шкільний вік та дали докладну характеристику на кожен рік. В третьому параграфі ми вивчали специфіку розвитку пізнавальних процесів. Також в цьому параграфі ми охарактеризували всі пізнавальні процеси молодшого школяра.

В 2 розділі ми вивчали вікові особливості розвитку когнітивних процесів. В першому параграфі ми вивчали вікові особливості молодших школярів. В другому параграфі ми вивчали проблеми форсування когнітивної сфери у молодших школярів. В третьому параграфі ми вивчали, як формується когнітивна сфера у молодших школярів. В четвертому параграфі ми вивчали, як покращити когнітивну сферу у молодших школярів.

В 3 розділі ми провели дослідження серед дітей 8-10 років з доббором методик, які були представлені в першому параграфі. Після того, як було проведене дослідження, ми аналізуємо результати та робимо висновки. Коли були зроблені висновки, можна розробити програму, щодо підвищення рівня когнітивної сфери (мислення, пам'ять, увага).